

**VADE FARKI KAYDI FATURA
MÜNDERECATINDAN SAYILIR MI?
İS THE TERM DIFFERENCE RECORD
REGARDED AS AN INVOICE CONTENT?**

Prof. Dr. Oğuz Kürşat Ünal*

ÖZET

Bu makalede öncelikle TK. hükümleri bakımından fatura kavramı ve hukuki niteliği hakkında özet bilgiler verilecektir. Daha sonra kanunun ifadesiyle “fatura münderecatı” (fatura kapsamı – fatura muhtevası) kavramı açıklanacak ve “vade farkı”nın bu münderecattan sayılıp sayılmadığı doktrin ve Yargıtay kararları ışığında tahlil edilecektir. Son olarak da vade farkına 8 gün içinde itiraz etmemenin, vade farkının kabulü sonucu doğurup doğurmadığı, bir başka deyişle vade farkı kaydının fatura münderecatından olup olmadığı doktrin ve Yargıtay kararları nazara alınarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Fatura, Fatura münderecatı, Vade farkı

SUMMARY:

In this article, first a summarized information about the concept of invoice in terms of the provisions of the Turkish Trade Law, and it is legal characteristic will be given. Later, the statement of “invoice content” (invoice scope, invoice extend) as stated by the law will be explained and whether the “term difference” is regarded as a such content will be analyzed in the light of the doctrine and Supreme Court resolutions. Finally, whether not objecting to the “term difference” in 8 days shall construe as an acceptance of the term difference or not, in other words, whether the record of term difference is included in invoice content or not be discussed in consideration of doctrine and Supreme Court resolutions.

Keywords:

Invoice, Invoice contend, Term difference

I. TK. ‘NDA FATURA KAVRAMI VE HUKUKİ MAHİYETİ

Türk Ticaret Kanununda, m.23, 66, 1147, 1150, 1154, 1157, 1208, 1443 hükümlerinde faturadan bahsedilmektedir.

TK.m.23 hükmü, kanunun birinci kitabı birinci faslında yer alan tacirle ilgili hükümlerden “tacir olmanın hükümleri” başlığı altındadır. TK.m.66

* Gazi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi

hükümü de kanunun birinci kitabının beşinci faslında yer alan“defter tutma mükellefiyeti” başlığı altında düzenlenmiştir. TK.m.1147, 1150, 1154, 1157 hükümleri, Kanunun dördüncü kitabının deniz ticareti mukaveleleriyle, TK.m.1208 deniz kazalarıyla ve TK.m.1443 ise deniz rizikoları ve sigortasıyla ilgili hükümlerdir.

TK.m.23 f.1,2 hükmüne göre;

"Ticarî işletmesi icabı bir mal satmış veya imal etmiş veyahut bir iş görmüş yahut bir menfaat temin etmiş olan tacirden, diğer taraf kendisine bir fatura verilmesini ve bedeli ödenmiş ise bunun da faturada gösterilmesini isteyebilir.

Bir faturayı alan kimse, aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde münderecatı hakkında bir itirazda bulunmamışsa münderecatını kabul etmiş sayılır.

Bu hüküm münhasıran fatura münderecatı ve ispat kuvveti ile ilgili olan tek hükümdür. Diğer hükümler ise dolaylı olarak faturadan bahsetmektedir. Faturaya dolaylı olarak değinen TK.m.66 hükmü, "Tacirlerin işletmeleriyle ilgili işler dolayısıyla aldıkları mektup, yazı, telgraf, **fatura**, cetvel, senet gibi vesika ve kâğıtlarla ödemelerini gösteren vesikaları ve yazdığı mektup, yazı ve telgrafnamelerin kopyalarını ve mukaveleleri, taahhüt ve kefalet ve sair teminat senetleri ve mahkeme ilâmları gibi belgeleri muntazam bir tarzda dosya halinde saklamaları mecburidir." şeklindeki ifadesiyle, faturanın ticarî defterlerindeki kayıtların mesnedini gösteren belgelerden biri olduğunu ifade etmekte ve saklama mecburiyetini düzenlemektedir. Bu hükme göre de fatura bir ispat vasıtasıdır.

Türk Ticaret Kanununda fatura kavramı tarif edilmemiş, sadece tacir olmanın hükümleri arasında tacirin fatura tanzimi ile verme mükellefiyetini, faturanın münderecatının kabulünü ve faturaya itirazı düzenleyerek, dolaylı olarak faturanın ispat kuvvetine değinilmiştir. TK.'ndaki bu hükümler, bir ticarî işletme ile ilgili olarak tacirin;

a- Bir mal satması,

b- Bir mal imal etmesi,

c- Bir iş görmesi,

d- Bir menfaat temin etmesi,

hallerinde karşı tarafa vermesi ve bedeli ödenmiş ise karşı tarafın talebi halinde bunun faturada gösterilmesi gereğini ve aldığı faturaları muntazam bir tarzda dosya halinde saklama mecburiyetini ve faturaya itiraz edip etmemenin hükümlerini düzenlemektedir.

TK.m.23 f.1 hükmündeki ifadelerden de anlaşılacağı üzere faturadan söz edilebilmesi için, taraflar arasında daha evvel bir akdî ilişkinin bulunması gereklidir. Bu ilişki, satım, hizmet, istisna ve benzeri sözleşmelerden doğabilir. Fatura, sözleşmenin yapılması değil, yerine getirilmesi safhası ile ilgili ticarî bir belgedir¹. Bu bakımdan da fatura akdin şartlarını tespit eden değil², tespit edilmiş olan şartların bir kısmını gösteren ve bunları belirli şartlarla tevsik eden bir belgedir.

Ticarî bir belge olarak fatura, tacirin ticarî işletmesinin temel işlemlerini (bir mal satması, imal etmesi, bir iş görmesi ve bir menfaat temin etmesi gibi) belgelendiren, işlemlerinin takibini sağlayan, muhasebeleştirilen kayıtların tevsikinde, kazancını vergilendirmesinde ve işlemlerini gerek maliyeye gerek ihtilaf halinde işlem yaptığı kimselere karşı ispatta delil olarak kullanılan bir temel belge niteliğindedir.

Faturanın hukukî mahiyetini tespit, belgeyi tek bir müessesesyle açıklamak mümkün olmadığı gibi, her faturaya da aynı hukukî mahiyeti tanımak da doğru değildir. Çünkü ;

a. Fatura, düzenlenmesine sebep olan akdî ilişkiden farklı olarak taraflardan yalnızca birisi tarafından tanzim ve imza olunan bir belgedir. Bu bakımdan faturayı tanzim edenin iradesini açıklamakla birlikte, adına tanzim olunanın iradesini açıklamaktan uzaktır.

Bu bakımdan faturayı tanzim eden için, söz konusu belgeyi ispat hukuku yönünden aleyhine kullanılacak bir senet olarak nitelendirmek mümkündür. Söz konusu ettiğimiz senet tabiri, hukuki işlemin geçerlik şartı olan yazılı şekil değil, bir ispat vasıtası (şekli) olarak kullanılmaktadır. Burada tarafların her ikisinin de tacir olup olmamasının bir farkı yoktur. Zira senet, bir kimsenin vücuda getirdiği (veya getirttiği) ve kendi aleyhine delil teşkil eden yazılı belgedir ve açıklanan irade beyanını gösterir³. Buna karşılık, bir kimsenin düzenlemiş olduğu belgenin kendi lehine (senet) delil sayılması kural olarak mümkün değildir⁴. Ticarî defterlerin sahibi lehine delil olması (TK.m.85) bu kuralın bir istisnası olduğu gibi, fatura da belirli şartlar altında

¹ **ARKAN**, Sabih: Ticarî İşletme Hukuku, İkinci Baskı, Ankara 1995, s.139; **ÖZDEMİR**, Necdet / **KINACIOĞLU**, Naci: Türk Ticaret Hukuku, Ankara 1978, s.64 ; **ARSLANLI**, s.56; **AYHAN**, Rıza: Ticaret Hukukunun Genel Esasları, Ticarî İşletme Hukuku, Ankara 1992, s.115.

² **POROY**, Reha : Ticarî İşletme Hukuku, İstanbul 1987, s.108.

³ "..... Usulün, senede bağlı olan her türlü iddiaya karşı ileri sürülecek savunmaların tanıkla ispatını yasaklayan 290. maddesinde anılan senetler, davalı ile davacı arasındaki bir hukuk münasebetini belgelendirmek üzere düzenlenmiş ve sözü edilenlerden biri tarafından öbürüne yöneltilmiş, yahut sözü edilenlerce birbirlerine karşılıklı olarak yöneltilmiş irade beyanlarını kapsayan kâğıttir." [HGK. 18.9.1963, T/10-27 (KURU, s1632, dipnot 814)].

⁴ KURU, s.1427.

bu kuralın bir diğeri istisnasını teşkil eder. Şöyle ki, fatura adına düzenlenen tarafından defterlerine kaydedilir veya delil olarak faturaya dayanılır yahut bunlara benzer bir şekilde adına düzenlenen tarafından fatura muhteviyatı zımnen kabul edilirse veya TK.m.23 hükmünün uygulanabildiği hallerde de faturayı alan kimse (tacir) 8 gün içinde fatura muhteviyatına itiraz etmezse, adına fatura düzenlenen tacirin de iradesini açıklayıcı bir niteliğe sahip olur. Zira bu halde faturayı alan tacir de fatura münderecatını kabul etmiş sayılır. Aksi takdirde fatura TK.m.23 hükmü anlamında bir karine doğurmaz. Ayrıca akdi ilişkinin taraflarından birisice tanzim ve imza olunan fatura ister itiraz edilmiş isterse kabul edilmiş olsun, ne akdin hazırlık ve müzakere safhasını ne icap ve kabulü, ne de bir akdin kurulduğunu göstermez. Çünkü fatura akdin ifası ile ilgilidir⁵.

b. Adına fatura tanzim edilen tarafından sarahaten veya zımnen kabul edilmiş faturanın, açık veya kapalı fatura olmasına göre de faturalar değişik hukukî niteliği haizdir. Bu faraziyede kapalı fatura, taraflar arasındaki karşılıklı edimlerin ifa edildiğini gösteren bir belgedir. Başka bir deyişle fatura verenin sattığı malı teslim ettiğini veya taahhüt ettiği malı ürettiğini ve teslim ettiğini yahut taahhüt ettiği hizmeti gördüğünü ve bunların bedelini kabz ettiğini ifade eden bir belgeyi ifade ederken, fatura alanın da karşı edimi olan, satın aldığı veya üretimini talep ettiği malı teslim aldığını yahut talep ettiği hizmeti kabul ettiğini ve bedelini de ödediğini gösteren makbuz niteliğindedir. Görüldüğü gibi bu faraziyede fatura karşılıklı edimlerin ifa edildiğini, dolayısıyla akdi ilişkiden doğan borçların sona erdiğini gösteren bir makbuz mahiyetindedir. Adına fatura tanzim edilen için aynı zamanda bir ödeme makbuzudur.

Aynı faraziyede (faturanın fatura alan tarafından sarahaten veya zımnen kabul edildiği yahut TK.m.23 hükmüne göre fatura münderecatına itiraz edilmediği hallerde) açık fatura ise, kapalı faturada olduğu gibi fatura tanzim edenin; sattığı malı teslim ettiğini veya taahhüt ettiği malı ürettiğini ve teslim ettiğini yahut taahhüt ettiği hizmeti gördüğünü, adına fatura tanzim edilenin de karşı edimi olan; satın aldığı veya üretimini talep ettiği malı teslim aldığını yahut talep ettiği hizmeti kabul ettiğini gösteren makbuz niteliğindedir. Bu faraziyede açık fatura, fatura tanzim edenin akitten doğan borcunu ifa ettiğini gösteren makbuz niteliğinde olmasına rağmen, faturayı alan için artık bir ödeme makbuzu mahiyetine haiz değildir. Aksine semeni ödeme borcundan dolayı temerrüde düştüğünü gösteren ve tevsik eden bir belgedir.

⁵ Domaniç 'e göre de "bir akdin icra safhasına taallük eden fatura, mutlaka mevcut ve evvelce tamamlanmış bir anlaşmaya dayalı olması gerektiğinden, bir icap bile değildir. Kaldı ki icabı reddetmemek kabul niteliğinde de değildir, BK.m.3-5 (DOMANIÇ, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, Genişletilmiş 4. bası, İstanbul 1988, s.192-193).

c. Adına fatura tanzim edilen tarafından sarahaten veya zımnen kabul edilmemiş yahut TK.m.23 hükmüne göre tacir tarafından münderecatına itiraz edilmiş açık veya kapalı fatura ise, artık ne fatura tanzim eden ne de adına fatura tanzim edilen için akdin kısmen veya tamamen ifasını gösteren yahut temerrüdü tevsik eden veyahut taraflar arasındaki akdi ilişkinin şartlarını gösteren bir belge özelliği yoktur. Bu halde fatura, tanzim eden aleyhine kullanılabilen bir senet (delil)ten öteye geçemez.

d. TK.m.23 hükmünün uygulama alanı içinde, hazır olmayanlar arasında kurulan bir akdi ilişkide gönderilen açık veya kapalı fatura “teyit mektubu mahiyetinde” kabul edilemez. Zira teyit mektubu akdin veya beyanların muhtevasıyla ilgilidir (TK.m.23 f.3).

I. FATURA MÜNDERECATI VE ŞEKLİ

TK.m.23 hükmü faturanın şeklini açıklamamış ancak ikinci fıkrasında “faturanın münderecatı”ndan bahsetmiştir. Faturanın kapsamı, şekli ve faturanın düzenlenmesinde uygulanacak esaslar Vergi Usul Kanununun uygulanması bakımından VUK.m.230 ve 231 hükümlerinde teferruatlı bir tarzda ele alınmıştır.

Vergi Usul Kanunu faturayı sıkı sıkıya şekle bağlı evrak olarak nitelendirmiş, şekle uygun olmayan faturaları ise vergi cezaları bakımından suç saymış ve bunun cezaî müeyyidelerini düzenlemiştir. Buna karşılık Ticaret Kanunu faturayı kıymetli evrakta olduğu gibi sıkı sıkıya şekle bağlı evraktan saymamış, hatta şekli ve muhtevası bakımından açıklayıcı hükümlere de yer vermemiştir. Bu bakımdan faturanın münderecatından sayılan hususların belgede bulunmamasının TK.m.23 hükmündeki kanunî karinenin mevcut olup olmaması sonucundan başka bir müeyyideye de bağlamamıştır.

Doktrinde faturanın şekli ve muhtevası konusunda VUK.'na atıf yapılmakta ve faturanın şekli ve muhtevasının da bu kanuna uygun olması gerektiği ifade edilmektedir⁶. Ancak söz konusu şekil şartlarına uymamanın da müeyyideler bakımından her iki kanun uygulamasının farklı olduğu da belirtilmekte, imzanın bulunmaması, satılan malın nev'inin gösterilmemesi, bedelinin belirtilmemesi, yapılan işin nitelik ve niceliği ile ücretinin gösterilmediği faturaların geçersiz sayılması hem VUK.m.229 hem de TK.m.23 hükümleri gereğince zorunlu olduğu, buna karşılık malın teslim edildiği veya hizmetin yapıldığı tarihten itibaren on gün içinde düzenlenmeyen faturaların hiç düzenlenmemiş sayılmasının sadece VUK.m.30, 352, 353 gereği vergi ve usulsüzlük cezalarının uygulanması bakımından geçerli olup, Ticaret Kanunu bakımından faturanın yok sayılmasını gerektirmeyeceği savunulmaktadır⁷.

⁶ DOĞANAY, s.39 vd.; ALVER,s.46 vd.; UÇAR, s.46; DOMANIÇ, s.189 vd.

⁷ DOMANIÇ, s.190,191.

Fatura vergi mükelleflerinin ticarî defterlerine geçireceği kayıtlarını tevsik edecek vesikalardan birisidir. Bunun anlamı bir taraftan faturanın mesnedi olan akdin icra edildiğini (malın satıldığını, imal edildiğini, işin yapıldığını veya menfaatin sağlandığını ve bedelin ödenip ödenmediğini) diğer taraftan akdin yapıldığı hususunda da ispat vasıtası oluşturur. İşte bu hususları gösterecek kayıtların tamamının da VUK. bakımından faturada bulunması gerekir. VUK. ayrıca faturaların nizamını ve bastırılmasını da düzenlemiştir.

Her iki kanunun düzenleme amaçları ve uygulama alanları farklı olduğu için VUK.m.230 ve 231 hükümlerinin TK.m.23 hükmünde düzenlenen kanunî karine yönünden boşluk doldurucu niteliğini kabul etmemekteyiz. Bu sebeple faturanın kapsam ve şekli konusunu da her iki kanun yönünden ayrı ayrı incelemeyi uygun görüyoruz. Çalışmamızda faturanın nizamı ve bastırılması konusunda TK.'nda hüküm bulunmadığı ve VUK.'na özel olarak düzenlendiği için ayrı başlık altında ele alınmıştır.

A. TK.'na Göre Faturanın Kapsamı ve Şekli

Ticaret Kanunumuzda faturanın şekli ve kapsamı hususunda özel bir hüküm olmadığı gibi faturayla ilgili TK.m.23, 66, 1147, 1150, 1154, 1157, 1208, 1443 hükümlerinde de bir düzenleme bulunmamaktadır. Sadece TK.m.23 hükmünde "faturanın münderecatı"ndan bahsedilmiş ve konu doktrin ve uygulamaya bırakılmıştır. Ticaret Kanununun bu hükümlerinden, doktrin ve Yargıtay kararlarından çıkarılabilecek sonuca göre faturanın münderecatında bulunması mutlak olan bu asgarî bilgi ve kayıtlar şunlardır;

1. Faturayı Düzenleyen Tacirin Ticaret Unvanı ve İmzası
2. Faturayı Alan Tacirin Ticaret Unvanı
3. Tanzim Tarihi
4. Satılan veya Üretilen Malın veya Yapılan İşin yahut Sağlanan Menfaatin Nevi, Miktarı, Fiyatı ve Tutarı
5. Talep Halinde Bedelin Ödendiği Kaydı

B. VUK.'na Göre Faturanın Kapsamı ve Şekli

Vergi mevzuatı ve uygulanmasında, faturanın şekli ve kapsamı VUK.m.230 hükmünde düzenlenmiştir. VUK.'nda yer alan hükümler yalnız vergi hukuku bakımından değil, dolaylı olarak, özel hukuk bakımından, özellikle muhasebe hukuku yönünden önemlidir ve Ticaret Kanununun bu alandaki boşluklarını da tamamlamaktadır⁸. Ancak kanaatimizce bu tamamlama, TK.m.23 hükmünün belirttiği "fatura münderecatı" uygulanması yönünden değildir. Faturanın kapsamı ve şekli konusundaki açıklamalarımızı

⁸ KARAYALÇIN (Muhasebe), s,67.

yukarıda yaptığımızdan bu kısımda tartışmalara girmeden vergi mevzuatının faturanın şekli ve kapsamı konusundaki düzenlemelerini belirtmekle yetineceğiz.

VUK.m.230 hükmüne göre; “Faturada en az aşağıdaki bilgiler bulunur⁹:

1. Faturanın düzenlenme tarihi, seri ve sıra numarası
2. Faturayı düzenleyeninin adı, varsa ticaret unvanı, iş adresi, bağlı olduğu vergi dairesi ve hesap numarası
3. Müşterinin adı, ticaret unvanı, adresi, varsa vergi dairesi ve hesap numarası
4. Malın veya işin nevi, miktarı, fiyatı ve tutarı
5. Satılan malların teslim tarihi ve irsaliye numarası .

Görüldüğü gibi VUK. m.230 hükmü, faturanın şeklini düzenlerken, yukarıda açıkladığımız Ticaret Kanununa göre faturada bulunması zorunlu kayıtları da açıkça belirtilmiştir. Ancak TK.’nun açık veya kapalı bir şekilde öngörmediği bazı kayıtlar da VUK.’nda yer almıştır. Meselâ, seri ve sıra numarası, faturayı verenin ve alanın bağlı olduğu vergi dairesi ve hesap numarası, satılan malların teslim tarihi ve irsaliye numarası gibi.

VUK.m.230 hükmü, faturanın asgarî şekil şartlarını düzenlemiştir. Böylece fatura düzenleyen mükelleflerin faturalara, kanun ve mevzuata aykırı olmamak ve fatura ile bağdaşmak şartıyla VUK.m.230 da belirtilenden başka kayıtları da faturaya yazmaları mümkündür. Uygulamada vade farkıyla ilgili kayıtlar bu mahiyettedir. Ayrıca TK.’nun öngördüğü talep halinde “fatura bedelinin ödendiğinin” faturada gösterilmesi kaydı da bu mahiyette kabul edilebilir.

Buna karşılık, VUK.m.230 hükmünde belirtilmiş olan hususlardan birinin eksik olması halinde, düzenlenen belgenin VUK. bakımından fatura olarak nitelendirilmesi mümkün görülmemektedir¹⁰. Vergi mevzuatı bakımından öngörülen şekil şartlarından birisinin eksik olması halinde diğer

⁹ Geniş bilgi için bkz. KIZILOT, s.1898 vd.; **KENT**, Necdet: Fatura Düzenlenmesinde 10 Günlük Süre, Yaklaşım Dergisi, Y.1, sa.4, Nisan 1993, s.70 vd.

¹⁰ "..... Fatura ve diğer tevsik unsuru belgelerin Kanunun öngördüğü şekilde düzenlenmemesi; diğer bir ifadeyle, gerekli bilgileri ihtiva etmemesi, bunların hiç düzenlenmemiş olması hükmündedir" [Danıştay 4.D., 14.6.1973, E. *972/2952, K. 1973/3384 (ÖZER/ DOĞAN / ARICA, S.28)].

“.....Üzerinde tarihi yazılı olmayan belge fatura nizamına uygun bir belge olarak kabul edilemez” [Danıştay 13. D. t.17.4.1975, E. 1974 / 520, K.1975 /1401 (KIZILOT, s.1900)].

Ancak Danıştay şekil şartlarından bazılarına ilişkin olarak bu görüşünün aksi kararlar da vermiştir.

şekil şartlarını haiz olsa bile “fatura” olarak kabulü mümkün değildir. Çünkü VUK.m.230 hükmü; “faturada en az aşağıdaki bilgiler” bulunur demekle bu husus açıkça belirtmiştir. Ayrıca, VUK.m.227 f.3 hükmüne göre de, "Bu Kanuna göre kullanılan veya bu Kanunun Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na verdiği yetkiye dayanılarak, kullanma mecburiyeti getirilen belgelerin, öngörülen zorunlu bilgileri taşınamaması halinde bu belgeler vergi kanunları bakımından hiç düzenlenmemiş sayılır" denmektedir. Bu ağır sonucun TK. açısından kabulü ise bize göre mümkün değildir. Zaten söz konusu ettiğimiz VUK.m.227 f.3 hükmü de bu hususu sadece vergi kanunlarına hasretmiştir.

Kanaatimizce VUK. da şekil şartları eksik faturayı, fatura olmaktan çıkarma kastında olmayıp, fatura nizamına uymamayı usulsüzlük suçu oluşturacağını hükme bağlayarak (VUK.m.353) vergi ziyasını önlemeye çalışmaktadır. Ancak ifade tarzı yanıştır ve yumuşatılmaya ve yoruma açık değildir.

Fatura tanzim edenin kimliği imzası, fatura alanın kimlik bilgileri, faturanın ne için verildiğine ilişkin; satılan veya üretilen malın cinsi, miktarı, tutarı, yapılan hizmetin niteliği ve niceliği ve ücreti gibi unsurların yokluğu belgeyi fatura olmaktan çıkarmakla birlikte bize göre diğer unsurların yokluğu belgenin hukukî niteliğini değiştirmez. Fatura olarak kabul edilemeyecek belgeler ise ihtiva ettikleri bilgiler çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Taraflarının belirtilmediği ve imzanın bulunmadığı, malın veya hizmetin ücret ve miktarlarının yer almadığı bir yazı fatura olarak nitelendirilemeyeceği gibi, ispat kuvvetini haiz herhangi bir belge niteliğinde de olmaz. Buna karşılık tanzim tarihinin yazılmaması gibi unsurların eksikliği halinde de fatura olarak kabul edilmeyen belge muhtevasına uygun yazılı delil başlangıcı olarak kabul edilebilir.

Doktrinde de, hangi bilgilerin bulunmadığı hallerde düzenlenmiş olan belgenin geçersiz sayılması gerektiği konusunda bir karar verebilmek için o belgenin düzenleniş amacına bakılması gerektiği, eksik şekil şartlarına rağmen belgeden umulan amaç gerçekleşmişse veya gerçekleşmesi mümkünse o belgenin geçerli sayılmasının zorunlu olduğu savunulmak-

"..... Faturalardan birinde tarih yazılmamış olması halinde, bu faturanın düzenlenmemiş hükmünde sayılarak özel usulsüzlük cezası uygulanması mümkün olmayıp, fiile genel usulsüzlük cezasının uygulanması gerekir." [Danıştay 4 D. t. 20.1.1992 , E. 1991/1687, K. 1992/122 (ÖZER / DOĞAN / ARICA, s.70)].

"..... Faturada müşterinin vergi dairesi ve hesap numarasının yazılmamış olması, faturanın geçersiz olduğu anlamına gelmez, faturayı geçersiz kılmayacak şekil ve muhteva noksanlıklarına ikinci derece usulsüzlük cezası uygulanması gerekir [Danıştay 3 D. t. 14.4.1994, E. 1993/1374, K. 1994/1176 (ÖZER / DOĞAN / ARICA, s.73)].

tadır¹¹. Uygulamada da VUK.m.227 f.3 hükmünün bazı şekil noksanlıklarının faturanın hiç düzenlenmemiş sayılmasına gerek olmadığı vurgulanmaktadır. Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın yayınladığı iç genelgeye göre bazı şekil noksanlıkları halinde VUK.m.227 f.3 hükmünün getirdiği hiç düzenlenmemiş sayılma sonucunun doğmayacağı belirtilmektedir¹².

VUK.m.277 f.3 hükmünün uygulanmasında idarenin ve Danıştay'ın bu şekildeki değişik uygulamalarının, vergi kanunlarının amacı doğrultusunda hakkaniyet ve adalete uygun olduğu savunulabilir. Ancak kanaatimizce bu uygulamaların maddi hukuka uygun olduğunu söylemek zordur. Bu bakımdan kanun hükmünün uygulama yönünde değiştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Bahis konusu ettiğimiz yukarıdaki bilgi ve kayıtları haiz belgeler VUK.'nun düzenlediği şekil ve nizama uygun olmasa dahi TK. uygulamasında fatura olarak kabul edilebilir. Bu meyanda şu hususu da belirtmek gerekir ki, tacir de bir vergi mükellefi olarak düzenleyeceği faturalarda aşağıda açıklayacağımız VUK.m.230 ve 231 hükümlerine uymak ve bu hükümlerin düzenlediği şekil ve nizama riayet etmek zorundadır. Aksi hareketin müeyyideleri ise yine VUK. hükümlerinde düzenlenmiştir. VUK.'na muhalif hareketin TK.m.23 hükmü açısından bir sonuç doğurması söz konusu değildir. Bir belgenin aynı ülkenin bir kanununda fatura, diğer bir kanununda ise fatura olarak kabul edilmemesi ise kanunlar arasında çelişki olduğu görünümünü verse dahi bize göre bir çelişki değil iki ayrı kanunun değişik amaçlarla değişik neticeler doğuracak hükümler ihtiva etmesinin bir sonucudur..

II. VADE FARKI

Yukarıdaki açıklamalardan da görüleceği üzere doktrinde fatura münderecatı açıklanırken vade farkı kaydından söz edilmemekte, Yargıtay kararları ise bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu bakımdan öncelikle “vade farkı” kavramının açıklanması ve hukuki mahiyetinin tespiti gerekmektedir.

“Hilâfına mukavele mevcut değil ise, satılan alıcının yedine girince satıcı semene müstahak olur”(BK.m.210 f.1). Bu hükme göre satılan malın alıcının eline geçmesiyle satıcı bedele hak kazanır ve alıcının da bu anda bedeli ödemesi gerekir. Ancak yine kanun hükmü, sözleşme ile bunun aksinin kararlaştırılmasını da mümkün kılmaktadır. Bundan maksat ödemenin ileriki bir tarihte kısım kısım veya defaten ödenmesinin kararlaştırılmasıdır. İşte bu halde geç ödeme dolayısıyla ödenecek ilâve miktar vade farkı olarak

¹¹ ŞEKER, s.85.

¹² 1990 /1 nolu VUK. İç Genelgesi , 157 Nolu VUK. Genel Tebliği ; ŞEKER, s.41.

adlandırılır. Başka bir deyişle peşin ödenmesi gereken semenin belirlenen tarihte ödenmemiş olması nedeniyle, faiz ödeme borcunun dışındaki ek külfet ve nakdi ödemeye “vade farkı” adı verilmektedir¹³. Alacaklının vade farkı talep edebilmesi için;

a. Taraflar arasında bir fatura verilmesini gerektiren¹⁴ akdi bir ilişki bulunmalı,

b. Bu akitte bedelin peşin veya belli bir tarihte ödenmesi kararlaştırılmış olmalı,

c. Bedel henüz ödenmemiş bulunmalı,

d. Süresinde ödenmeyen semen ile ilgili vade farkının alınacağına dair alım satım **sözleşmesinde açık hüküm bulunmalı** (zira TK.m.10 hükmüne göre aksine mukavele yoksa ticarî bir borcun faizi, vadenin bitiminden ve belli bir vade yoksa ihtar gününden itibaren işlemeye başlar.) veya,

¹³ **ŞİRİN**, Şerafettin : Ticaret Hukukunda Faiz ve Uygulaması, İstanbul 1994, s.28.

¹⁴ Fatura bir akit olmayıp, akdin ifasını gösteren bir belge olduğundan, verilmesi; bir mal alınması veya imal edilmesi yahut bir iş görülmesi veyahut bir menfaat temin edilmesi (TK.m.23) gibi bir akdin yani muteber bir temel borç ilişkisinin varlığı şartına bağlıdır. Fatura tanzim eden ve faturayı alan kimse arasında böyle bir temel borç ilişkisinin bulunmadığı hallerde faturanın hukukî bir sonuç doğurması da söz konusu değildir. Geçersiz bir sözleşmeye 8 gün içinde itiraz etmeme, muteber olmayan sözleşmeye geçerlilik de sağlamaz. "... Alınan bir faturaya sekiz gün içinde itiraz edilmemesi halinde, o faturanın münderecatının kabul edilmiş sayılacağına dair olan TK.m.23 f.2 hükmü, sadece geçerli akitler hakkında uygulanabilir. Batıl olan akitler için, böyle bir şey düşünülemez. çünkü, bizatihi hükümsüz olan bir akit, faturaya itiraz edilmemekle, geçerli hale dönüşemez [Yarg. 11. HD. 23.5.1978 gün , E. 1978/2562, K.1978/ 2717 (**DOĞANAY**, İsmail (Ticarî) : Ticarî Alım ve Satım Akdi ve Nevileri, Ankara 1993, s.50, dipnot 104)]. Böyle bir faturaya itiraz edilip edilmemesinin de bir kıymeti yoktur. Demek oluyor ki, TK.m.23 hükmünün düzenlediği ve madde metninden açıkça anlaşılacağı üzere, faturanın, onu teslim alan muhatabı borç altına sokabilmesi için evvel emirde borç doğurucu bir hukukî ilişkinin (ki bu hukukî ilişki kanun metnine göre bir akittir) bulunması ve faturanın bu hukukî ilişkiye istinaden verilmesi şarttır. Yargıtay da, tazminat niteliğindeki alacakların fatura konusu olamayacağına karar vermiştir (11.HD., 17.1.1968, E.3605, K.4337 (**ERİŞ**, Gönen, Madde Açıklamalı - En Son içtihatlı Türk Ticaret Kanunu, 2. bası, Adana 1992, 1. cilt., s.279). Bu husus doktrinde de tartışmadan uzaktır (**DOMANİÇ**, Ticaret Hukukunun Genel Esasları, Genişletilmiş 4. bası, İstanbul 1988, s.193; **ARKAN**, Sabih: Ticarî İşletme Hukuku, İkinci Baskı, Ankara 1995, s.139; **ALVER**, Cemil: Ticaret Kanunu Genel Esasları, Ankara 1988.s.49; **POROY**, Reha : Ticarî İşletme Hukuku, İstanbul 1987, s.109; **UÇAR**, Salter: Hukukumuzda Ticaret Sicili Tacir ve Esnaf Kavramı, İstanbul 1993, s.46; ve ilgili sayfalardaki Yargıtay kararları). Yargıtay'a göre de "sözleşmesi olmayan işlerde faturaya itiraz edilmemiş olmasının bağlayıcı değildir"(15.HD. 1.4.1998 gün , 1998/928 E, 1998/1319 K.).

e. Bir cari hesap sözleşmesi bulunmalı, yahut

f. Vade farkı uygulaması, taraflar arasında sürekli uygulama şeklini almış ve bu uygulama taraflarca benimsenmiş olmalıdır.

Yargıtay 11.HD. “ne göre ise vade farkı, bazen “hukuken ödenmesi gereken ve oranı sözleşmeyle belirlenen bir temerrüt faizi niteliğinde” kabul edilmekte¹⁵ bazen de “vade farkına temerrüt faizi denmesi mümkün olmadığı, mal bedelinin geç ödenmesi nedeniyle borçluya tanınan vade nedeniyle, satış bedelini yapılan ilave olup, vade farkı ile birlikte satış bedeli oluşturduğu görüşü hakim olmakta, ilgili kararın karşı oy gerekçesinde de bu vade farkı, satış bedeli olmayıp, satış bedelinin sermaye faizidir ve sözleşme faizi niteliğinde olduğu ve vade farkının satış bedelinin belli taksitlerde ödenmesi nedeniyle taraflarca kararlaştırılan bir sözleşme, değişik bir anlatımla "kapital faizi" olduğu savunulmaktadır¹⁶. HGK. ise vade farkını temerrüt faizi olarak

¹⁵ ".... Taraflar arasındaki sözleşmede semen borcunun belli sürede ödenmemesi halinde geciken her ay için %5 vade farkı ödeneceği öngörülmüştür. Peşin satış bedelinin belirli sürede ödenmemesi halinde gecikilen ödeme dönemleri için borçlunun yapması gereken munzam ödemeler uygulamasında vade farkı, finansman masrafı vs. adlarla ifade edilse bile bunların, hukukî nitelikçe, dönem ve oranı sözleşmeyle belirtilmiş temerrüt faizi olduğunda kuşku yoktur [11.HD. 29.4.1991 gün, 1990/965 E., 1991/11 K. (ŞİRİN, s.55)].

"..... satış bedelinin ödenmesi şartlarına ilişkin taraflar arasında düzenlenen sirkülerde, emtianın teslimini izleyen (40) gün içinde ödenmeyen satış bedeline, geçen her ay için fatura bedelinin %6 oranında vade farkı ekleneceği öngörülmüştür. Öngörülen vade farkı; hukuken ödenmesi gereken ve oranı sözleşmeyle belirlenen bir temerrüt faizi niteliğindedir. BK. 104/3 maddesine göre birikmiş temerrüt faizine yeniden faiz yürütülmesi yasaktır. Bu durumda temerrüt faizi (vade farkı) nın tahsiline karar verilmesi gerekirken, bu alacağa yeniden faiz yürütülmesi isabetsiz olup bozmayı gerektirmiştir [11.HD.28.3.1991 gün, 1991 / 9073 E.,1991 / 2221K. (ŞİRİN, s.54)].

¹⁶ “ ... Taraflar arasındaki davadan dolayı (Şişli Beşinci Asliye Hukuk Mahkemesi)nce verilen 24/06/1997 tarih ve 1253-803 sayılı hükmün temyizden tetkiki davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla dosyadaki kağıtlar okundu gereği konuşulup düşünüldü:

Davacı vekili, davalının müvekkil şirketten çeşitli tarihlerde satın aldığı malların bedellerini faturalarında gösterilen ödeme tarihlerinde ödenmediğini, bunun üzerine taraflar arasında imzalanmış bulunan satış sirküleri uyarınca vade farkı tahakkuk ettirilerek, vade farkı faturaları düzenlendiğini davalının faturalara itirazının bulunmadığını ileri sürerek, (222.406.693) TL lık vade farkı fatura alacağının faturalarda belirtilen ödeme tarihlerinden itibaren yasal faiziyle birlikte davalıdan tahsilini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili davaya cevabında; davacının asıl alacağı tahsil ederken fer'ileri için ihtirazi kayıt koymaması nedeniyle faiz talep etme hakkı bulunmadığını, davanın reddini savunmuştur.

nitelemektedir¹⁷. Söz konusu ettiğimiz bu kararlarda vade farkının hukuki niteliği konusunda bir görüş birliği bulunmamaktadır.

IV. FATURADAKİ VADE FARKI KAYDINA TK.m.23

HÜKMÜNDEKİ KARİNENE UYGULANABİLİR Mİ?

Yukarıda söz konusu ettiğimiz Yüksek Mahkeme kararları, fatura da vade farkı kaydının bulunması halinde bir taraftan vade farkı kaydının fatura münderecatından sayılmayacağı diğer taraftan da bu kaydın geçerli olduğunu

Mahkemece, iddia, savunma ve dosyadaki kanıtlara nazaran, davanın asıl alacağın vade farkından kaynaklanan alacak davası olup, BK.nun 113. maddesi uyarınca asıl borç ödenirken ferileri saklı tutulmadığı veya itirazi kayıt ileri sürülmeksizin alındığı takdirde, ferilerinin talep edilmesinin mümkün bulunmadığı, halin icabından da anlaşılmadığı gerekçeleriyle davanın reddine karar verilmiştir.karar, davacı vekilince temyiz edilmiştir.

Taraflar arasında TTK.nun 25. maddede yazılı ticari satım akdi bulunduğu davalının davacıdan çeşitli tarihlerde almış bulunduğu malların bedellerini faturalarda gösterilen tarihlerde ödemediği, vade farkı ile ilgili olarak davalıya gönderilen 11 adet faturaya davalının itiraz etmediği tartışmasız bulunmaktadır.

Davalı vekili de aşamalardaki savunmalarında %9 vade farkının anlaşmalardan doğan bir hak olduğunu, ancak asıl alacağın ödenmesi ve davacının asıl alacağını alırken çekince koymadan alması nedeniyle vade farkının istenemeyeceğini ileri sürmüştür.

Doğru bir sonuca varılabilmesi için **vade farkının hukuki mahiyetinin tartışılması gerekir**. Bilindiği gibi temerrüt (gecikme) faizi, bir para meblağını talep hakkına sahip bulunan alacaklıya, bu paradan belli bir süre yoksun kalması sebebiyle ödenen karşılık olarak tarif edilmektedir. Faiz esas itibarıyla para borçlarında söz konusu olur. Faiz, ana paraya ilişkin alacağın bir parçası olmayıp, ondan ayrı bir talep hakkı meydana getirir, bununla birlikte faiz kural olarak asıl alacağa bağımlı (fer'i) bir karakter arz eder. Faiz, işlevi ve oluşum tarzı bakımından "Kapital faizi" ve "temerrüt faizi" olarak ayırma tabi tutulur. Sözleşme uyarınca, alacaklıya ait bir para meblağının faiz geliri elde etmek amacıyla ödünç verilmesi veya herhangi bir şekilde borçluda kalması üzerine faiz ödenmesi öngörülmüşse kapital faizinden söz edilir (Bak. Dr. Nami Barlas-Para Borçlarının ifasında borçlunun temerrüdü 1992 sh: 124 vd). Diğer taraftan bunlardan ayrı olarak gecikme tazminatı olarak anılan bir tazmin türü daha vardır. Bu da mütemerrit olan borçlunun borcunu geç ödenmesi sebebiyle alacaklının zararını gidermek için tediye mecbur olduğu bir eda olarak tanımlanmaktadır. Gecikme faizi talep edebilmek için zarara uğramak şart olmadığı halde gecikme tazminatı talep edebilmek için alacaklının gecikmiş ifadan dolayı bir zarara maruz bulunmuş olması gerekir. Temerrüt faizinde para borcunun geç ödenmesinden doğan zararı kanun tarafından tespit edildiği 324 halde gecikme tazminatında zararı ya alacaklı ispat edecek veya tazminat miktarı sözleşmede kararlaştırılacaktır. Burada cezai şartın asli gayesine benzer bir gaye güdülmektedir. **Görüldüğü gibi vade farkına temerrüt faizi denmesi mümkün olmamaktadır** (Türk Hususi Hukukunda Gecikme Faizi Dr. Akar Öcal İst. 1965 Sh. 36 vd). Bu durumda olayın akışına göre bazen asıl alacağa eklenen zarar karşılığı maktu bir tazminat bazen de satış bedelinin

ve faturaya itiraz edilmemekle birlikte vade farkının da kabul edileceği sonucuna varmaktadır. Bu ise bizim katılmadığımız bir görüş olup, fatura münderecatında bulunması mutlak olmayan bir kayda, TK.m.23 hükmündeki karinenin uygulanmasının hukuki mesnedinin olmayacağı kanaatindeyiz. Zira vade farkı, böyle bir kayıt nedeniyle değil sadece temel borç ilişkisini gösteren sözleşmede mevcut olması halinde istenebilir bir haktır. Vade farkının hukuki niteliğinin de bunda bir etkisi yoktur. Çünkü fatura bir sözleşme olmadığı gibi, faturaya itiraz edilmemesi ona sözleşme niteliği vermez. Bu haliyle fatura tebliği, teyit mektubu tebliğinden farklı bir sonuç

hesaplanmasında bir unsur olmaktadır. Somut olayın anlaşılabilmesi için taksitli satışın ne olduğu da irdelenmelidir. Taksitli satışlar BK.nun 222-224-4077 sayılı Kanununun 6. ve İsviçre BK.nun 226/a maddesinde düzenlenmiştir. BK. da bir tarif verilmemiş olmakla birlikte İsviçre BK.nun 226/a ve 4077 sayılı Yasaya istinaden Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca çıkarılan TRKGM-94 /23 sayılı "Taksitli, Kampanyalı ve Kapıdan Satışlar Uygulama Esaslarına Dair Tebliğ" de taksitli satışların; bir veya birden fazla taksit ile satış bedelinin ödendiği ve malın satış sözleşmesinin düzenlendiği anda teslim edildiği satış türü olarak tanımlanmaktadır. İster kampanyalı ister normal menkul satımında olsun, mal sözleşme ile teslim edilmekte malın teslimi ile birlikte satış bedelinin belli bir kısmı tahsil edilmekte bakiye ise bir veya birden fazla taksitlerle satıcıya ödenmektedir. Uygulamada çoğu zaman bir kısım peşin ödemedens sonra kalan borç kambiyo senedine bağlanmakta, satıcı bunları 3. şahıslara ciro ederek kredi kullanmaktadır. İşlemin somut olay bakımından değerlendirilmesine gelince, taraflar arasında tanzim edilen satış protokolünde aynen (peşin ödemelerde fatura tarihinden başlayarak 5 iş günü içerisinde yapılacak ödemede % 12 peşin ödeme ıskontosu uygulanır. Geç ödemelerde, saptanmış vadeleri aşan gecikme ödemeleri için ayda %9 oranında hesap edilecek vade farkı uygulaması yapılır. Tahakkuk edecek vade farkı ödemesinin 30 gün içerisinde yapılması bu sürede ıskontolar iptal edilerek vade farkı ile birleştirilir) hükmü yer almaktadır. Dosya kapsamına göre davalı, davacıdan belli zamanlarda ilaç vs. almakta irsaliye ile teslimden sonra alınan emtia için fatura gönderilmekte ve satış protokolünde açıklandığı gibi faturanın tebliğinden itibaren 5 gün içinde ödeme yapılması halinde belli oranda peşin ıskonto işlemi uygulanmakta, fatura tebliğinden itibaren belli sürede ödeme yapılmaması halinde; sözleşme satış bedeli tespit edilmektedir. **Yargıtay'ın kökleşen uygulamasına göre vade farkı mal bedelinin geç ödenmesi nedeniyle borçluya tanınan vade nedeniyle, satış bedelini yapılan ilave olup, vade farkı ile birlikte satış bedeli oluşmaktadır. Vade farkı alınmadan mal bedelinin tamamen ödendiğinin kabul edilemeyeceği benimsenmektedir.** Böylece mal bedelinin bir kısmının çekince konulmadan alınmasının BK.nun 113. maddesi uyarınca vade farkı istenmesi engel teşkil etmeyeceği kabul edilmektedir. Görüldüğü gibi somut olayda taksitli satıştan söz etmeye olanak bulunmamaktadır (Y. 11. H. D. 23/10/1997 gün, 1997/7632-7311, 06/10/1997 gün, 1997/6058-6694, 22/12/1997 gün, 1997/9692-9504, Y. 12. H. D. nin 15/04/1997 gün 1997/3424-4642, Y. 19. H. D. nin 16/11/1995 gün, 1995/1918-9774, 05/11/1996 gün, 1996/1521-9702 (YKD. Şubat 1997).

Diğer taraftan Almanya'da Tüketicinin Korunması hükümlerini de düzenleyen 09/12/1976 tarihinde yürürlüğe giren (Genel İşlem Şartları Hukuku Hakkında

doğurur. Söz konusu kanuni karine sadece faturaya yazılması mutlak olan hususlarda ispat külfetinin yer değiştirmesine neden olur.

Vade farkının temerrüt faizi olduğu kabul edildiği takdirde, BK.m.104 f.3 hükmüne göre de faize faiz yürütülemeyeceğinden, vade farkında temerrüt halinde faiz uygulanması da mümkün değildir¹⁸. Ayrıca, keşide edilen fatura ile hem gecikme zammı hem de temerrüt faizi istenemez¹⁹. Ancak cari hesap sözleşmesinin varlığı halinde (TK.m.94f.1) ve borçlu tacirin ticarî işletmesi

Kanun (AGBGB) nin 24, 2, 10, 11 ve 12 nci paragrafları ve Türk Hukuku bakımından 4077 sayılı Yasanın 3-f maddesi bakımından, 4077 sayılı Yasanın 3/f maddesi uyarınca tacirin ticari işletmesi ve bu işletmenin faaliyetiyle ilgili olarak taraf olduğu sözleşmelerde tüketicinin korunması mevzuatından yararlanamayacağı kabul edilmiştir.

(Y. 11 H.D. 26/06/1997 gün, 1997/40595152). O halde, 4077 sayılı Yasanın Tüketiciler için benimsediği hükümlerin kıyasen dahi ticari satımda uygulanması olasılığından söz etmeye olanak bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Yukarıda anılan ilkeler doğrultusunda davanın kabulüne karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmadığından davacının temyiz itirazının kabulü gerekmiştir.

Sonuç : Yukarıda açıklanan nedenlerle davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile hükmün davacı yararına (BOZULMASINA), ödediği temyiz peşin harcın isteği halinde temyiz edene iadesine, 01/05/1998 tarihinde oyçokluğuyla karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

Dava konusu satışla ilgili vade farkı" yönünden doğru bir çözüme ulaşabilmek için her şeyden önce, "vade farkı" kavramının hukuki niteliği üzerinde durmak gerekmektedir. **Yargıtay Özel Daire kararlarında "vade farkı"nın, bazen ana para ve bazen de faiz olarak benimsendiği gözlenmiş ve uygulama birliğinin sağlanamadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle de, vade farkı"nın hukuki niteliği bakımından yeniden bir değerlendirme yapılması gerektiği sonucuna varılmış bulunmaktadır.**

Satış sözleşmesi, BK.nun 182 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, satış sözleşmesi, alıcının vermeyi yükümlendiği bir miktar para karşılığı, satıcı yönünden satışın konusu malı alıcıya teslim ederek mülkiyeti ona geçirme borcu doğuran bir sözleşmedir. Genellikle satış sözleşmesinde, mal alıcıya teslim edilir ve alıcı da satış bedelini hemen peşin olarak satıcıya tediye eder.

Ancak, satış bedeli her zaman alıcı tarafından satıcıya peşin verilmeyebilir. Bu halde taksitle satım, değişik bir söyleyişle, kredili satım söz konusu olur. Taksitle satım, ayrıca veresiye satımın da bir türüdür. Taksitle satımda, satış konusu mal tümüyle ve bazen de bir bölümü alıcıya teslim edilmesine karşın, satış bedeli taksitler halinde ve zaman içinde belli süre sonunda alıcıya ödenmektedir. Öncelikle, enflasyonun varlığını hissettirdiği ülkemizde, satıcılar, satış bedelinin geç ödenmesi nedeniyle kendilerini korumak istemişler ve uygulamada da "vade farkı" adı altında bir bedel öngörmüşlerdir. Uygulamada ortaya çıkan ve aylık belli bir oranda istenen bu bedelin hukuki niteliği hakkında öğretide bir görüşe rastlanmamakla beraber, dava dosyalarında alınmış bulunan bilirkişi

ile ilgili borçlarında asgarî 3 aylık dönemler için mürekkep faiz (TK.m.8 f.1) uygulanabilir²⁰.

Görüldüğü gibi **vade farkının talep edilebilmesi için mutlaka bu konuda bir sözleşme bulunmalı** veya taraflar arasındaki daha önceki ticarî ilişkilerde bu husus teamül haline gelmiş, başka bir deyişle benimsenmiş olmalıdır.

Tacir “verdiği avanslar veya yaptığı masraflar için ödeme tarihinden itibaren faize de hak kazanır, ancak bu hak TK.m.22 c.2 hükmünde öngörülen

raporlarında, değişik görüşlerin ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

Acaba, "vade farkı" nedir? "Vade farkı" adı altında istenen para, bir ana para yani satış beledi mi, yoksa satış bedelinin sözleşme faizi mi veya bir temerrüt (gecikme) faizi midir? **Kanımızca "vade farkı", satış bedelinin belli taksitlerde ödenmesi nedeniyle taraflarca kararlaştırılan bir sözleşme, değişik bir anlatımla "kapital faizi"dir.**Bu sonucun gerekçelerini açıklamak için "vade farkı" kavramını biraz daha yakından incelemek gerekmektedir. Taraflarca satış bedeli olarak belirlenen alacağın, yani satış bedelinin taksitler halinde belli süreler içinde alıcıdan istenmesi hususunun kararlaştırılması nedeniyle, alıcının bir tür kredilendirilmesi söz konusudur. Bu kredilendirilen satış bedeline bağlı olarak, genellikle belli bir oranda ve aylık biçimde ek bedel istenmesi ve bu işlemin adı "vade farkı" da olsa, bu ek bedelin, sözleşme faizi olduğunu baskın biçimde ortaya çıkarmaktadır. Yani, vade farkı" olarak istenen para taraflarca kararlaştırılmış bir sözleşme (kapital-sermaye) faizidir. "Vade farkı" faiz olunca da, bu faizin ana para, yani satış parası ile birleşmesi de söz konusu olamaz. Başka bir söyleyişle, satış bedeli ile vade farkı, yani sözleşme faizi ayrı kavramlar olup, tek bir alacak kalemi halinde istenemez.

Şu halde, yukarıdan beri açıklanan hususları özetlediğimiz takdirde, taraflarca belirlenen satış bedeli taksitlere bağlanabilir. Satış bedeli taksitlere bağlandığı takdirde, bu taksitlerde öngörülen satış bedeli için vade farkı öngörüülebilir. **Bu vade farkı, satış bedeli olmayıp, satış bedelinin sermaye faizidir ve sözleşme faizi niteliğindedir.** Eğer, kesin vadelere bağlanan taksitler, öngörülen vadelerde ödenmez ise, bu takdirde de vade tarihinden itibaren gecikme, yani temerrüt faizi ortaya çıkar.

"Vade farkı" kavram olarak yasalarımızda da öngörülmemiştir. Her ne kadar tüketiciler yönünden öngörülen 4077 sayılı Yasanın 6 ncı maddesinde taksitli satış koşulları ve faiz yönü düzenlenmiş ise de; bu anılan Yasa ile yasa koyucunun temayülü de ortaya çıkmıştır. Bu Yasa, tacirler yönünden uygulanamaz. Ancak, 4077 sayılı Yasanın 6 ncı maddesinin son fıkrasında; taksitli satışlar yönünden, peşin satış fiyatı, vadeye göre faiz ile birlikte ödenecek toplam satış fiyatı ve ayrıca faiz miktarı, faizin hesaplandığı yıllık oran ve gecikme faiz oranının gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu fıkrada öngörülen, "vadeye göre faiz" ile "faiz miktarı, faizin hesaplandığı yıllık oran" sözcüklerinin, uygulamada benimsenen "vade farkı" kavramını ifade etmek istediği anlaşılmıştır. Bu itibarla, yasa koyucunun tüketiciler yönünden "vade farkı" kavramına benzer bir biçimde, taksitli satışlar için sözleşme faizi ve taksitlerin vadesinden sonra ödenmesinde de, ayrıca gecikme faizinin öngörüldüğü gözlenmiştir. Böylece, taksitli satışlarda yasa koyucu tarafından genel bir temayül belirlendiği için, bu kuralın tacirler yönünden, vade farkı

“verilen avans ve masraflarla” sınırlı olup diğer hususlardan doğan fatura alacakları için aynı sonuç çıkarılması kanunun lafzına ve ruhuna aykırıdır. Sonuç itibarıyla vade farkının talep edilebilir olması ile fatura tebliği nedeniyle faturaya tanınan kanuni karine farklı olgulardır. Yüksek mahkemenin öncelikle bu husus dikkate alması gerektiği kanaatindeyiz.

Yargıtay 11.HD. fatura arkasında yazılmış olan vade farkının ödeneceğine dair kaydın geçerli olduğuna, aksi kanıtlanamadığı için de, vade

istemlerinde de, gözönüne alınması gerekir.

Yukarıdan beri açıklanan hususlar çerçevesinde yerel mahkemece vade farkının taksitlere bağlanan satış bedelinin ödenmesinde, **sözleşme faizi olarak kabulü** ve faturalarda öngörülen kesin vadelerde ödeme yapılmaması durumunda da temerrüt (gecikme) faizinin gözönüne alınması ve 3095 sayılı Yasanın 2/son maddesi de dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması ve karar verilmek üzere yerel mahkeme kararının bozulması gerekmektedir, sayın çoğunluğun değişik gerekçeli kararına katılmıyorum.[HD 11 Esas : 1997/010031 Karar: 1998/002995 Tarih: 01.05.1998,(C) 2000, **Corpus, CD-Medya**]

17 “ Dava; satımdan kaynaklanan alacağa yönelik olarak yapılan icra takibine vaki kısmi itirazın iptaline ilişkindir. Borçlu davalı, faturaya süresi içinde itiraz etmemiştir. Fatura içeriğinde vade tarihinde borcun ödenmemesi durumunda %15 vade farkı uygulanacağı belirtilmiştir. O halde borçlu davalı, faturada gösterilen vade tarihinden itibaren fatura bedeli üzerinden ödeme tarihine kadar olan süre için %15 **vade farkından sorumlu tutulması gerekir.** (İİK. m. 67, BK. m. 101)

Taraflar arasındaki "İtirazın İptali" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Kadıköy 3 Asliye Ticaret Mahkemesince davanın kısmen kabulüne dair verilen 16.5.1997 gün ve 1996/91 E. 1997/304 K. sayılı kararın incelenmesi Taraf vekilleri tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 19.1.1998 gün ve 1997/9411 E. 1998/78 Karar sayılı ilamı ile,(...Davacı vekili; müvekkilden lastik alan davalının fatura bedellerini ödemediğini, aleyhine girişilen icra takibine de kısmi itirazda bulunduğunu ileri sürerek itiraz edilen %15 vade farkına ilişkin itirazın iptalini, takip tarihine kadar işlemiş %15 vade farkı 140.000.000 TL.nin takip tarihinden itibaren aylık %15 vade farkı ile birlikte davalıdan tahsilini, %40 inkar tazminatının davalıya yüklenmesini istemiştir.

Davalı vekili; davacının talep ettiği %15 vade farkının hiçbir yasal ve sözleşme dayanağı bulunmadığını ileri sürerek davanın reddi ile %40 haksız takip tazminatının davacıdan tahsilini istemiştir.

Mahkemece; toplanan kanıtlar ve bilirkişi raporuna göre; davacı tarafından teslim edilen mal bedeline ilişkin olarak keşide edilen 1.8.1995 tarihli faturada ödeme tarihinin 30.9.1995 olarak gösterildiği, faturanın tebliğ edilip itiraz edilmediği, faturada %15 vade farkı uygulanacağını belirtildiği gibi, davalı tarafından verilen sipariş emrinde de fatura teslimini müteakip 60 gün sonra bedelin ödeneceğinin de belirtildiği temerrüdün bu nedenle 1.10.1995 tarihinde oluştuğu ve takip tarihi olan 27.10.1995 tarihine kadar vade farkı işleminin haklı olduğu gerekçesiyle 26 günlük vade farkı olan 48.647.366 TL. üzerinden itirazın iptaline, faize faiz yürütülemeyeceğinden %15 faiz ile ilgili istemin reddine,

farkından sorumlu olunacağına karar vermiştir²¹. Yine 11.HD. sine göre “Faturaların altında yer alan ve gecikme halinde vade farkı veya faiz alınacağına dair kayıtlar fatura muhteviyatından olmamakla beraber, böyle bir kaydı içeren faturanın karşı tarafa tebliğ halinde, bu kayda itiraz edilmezse taraflar arasında bu hususta anlaşma oluştuğunun kabulü gerekmektedir”²². Vade farkının hem faturanın muhteviyatından kabul etmeyen hem de buna rağmen itiraz edilmemek suretiyle vade konusunda taraflar arasında anlaşma olduğunu kabul eden bu Yargıtay kararına katılmak mümkün değildir. Zira TK.m.23 hükmünün öngördüğü karine kanun lafzında

%40 inkar tazminatı 19.469.746 TL.sının davalıdan tahsiline karar verilmiştir.

Kararı, taraflar vekilleri temyiz etmiştir.

1- Dava; satımdan kaynaklanan alacağa yönelik olarak yapılan icra takibine vaki kısmi itirazın iptaline ilişkindir. Davalı borçlu, icra takibinde istenen ve alacağın %15 oranında uygulanan vade farkı kalemine itiraz etmiş ve bu kısma ilişkin takip durmuştur. Mahkemece; faturada yazılı olan ve taraflar arasında saptanan vade tarihinden itibaren icra takip tarihine kadar oluşan %15 vade farkı üzerinden davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir. Borçlu davalı, faturaya süresi içinde itiraz etmemiştir. Fatura içeriğinde vade tarihinde borcun ödenmemesi durumunda %15 vade farkı uygulanacağı belirtilmiştir. O halde borçlu davalı, **faturada gösterilen vade tarihinden itibaren fatura bedeli üzerinden ödeme tarihine kadar olan süre için %15 vade farkından sorumlu tutulmak gerekir iken**, yazılı şekilde takip tarihine kadar olan süre ile sınırlı olarak yapılan hesaplamaya dayanılarak hüküm kurulması doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle davacı yararına bozulması gerekmiştir.

2- Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere ve delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına göre davalı vekilinin temyiz itirazlarının reddi gerekmiştir...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmeye yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulu'na incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava konusu alacağın icra takibine konulması sebebiyle düzenlenen icra takip taleplerinde, davacı taraf 374.418.150 lira ana alacak talep ettikten sonra buna işlemiş aylık %15 vade farkını 140.406.000 lira olarak talep etmiş ve ayrıca toplam alacağa yine aylık %15 temerrüt faizi talep etmiş bulunmaktadır.

Mahkemece ise, hem ilk kararda, hem de direnme kararında davalıdan faturadaki kayda göre istenen vade farkının bir temerrüt faizi alacağı olduğu kabul edilerek bu alacak, takip tarihi itibarıyla 26 günlük bir hesaplama ile 48.647.366 lira olarak dondurulmuş ve buna ve ana alacağa ayrıca faiz istenemeyeceğini kabul ederek BK. 104. maddesine dayanılarak takip talebindeki temerrüt faizi istemi reddolunmuş bulunmaktadır. Dahası davacı yerel mahkemenin direnme kararına karşı temyiz dilekçesinde Özel Dairenin bozma nedenlerine dayanarak direnme kararının bozulmasını istemiştir. **Şu durum karşısında, vade farkı olarak talep edilen alacağın temerrüt faizi olarak kabulü zorunlu görülmüştür** (HUMK. m. 74). BK. nun 101 ve devamı maddeleri ile 3095 sayılı Yasanın 2 ve devamı maddelerine göre, bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu bu borcunu ifa edinceye kadar

açıkça “fatura münderecatı” na hasredilmiştir. Fatura münderecatında bulunması olağan olmayan ve bu konuda teamülde bulunmayan hususlara itiraz edilmemesi kanuni karinenin uygulanmasına imkan tanımaz.

Uçar’a göre “faturada ve arka kısmında vade farkı alınacağı ve ölçüsü belli ise ve davalının buna itiraz etmediği (yasal süre olan sekiz günlük süre içinde) veya kanıtlayamadığı hallerde de vade farkının hüküm altına alınması mümkündür²³. Buna karşılık İmregün²⁴; Yargıtay’ın bu kararına katılma imkânı olmadığı, söz konusu kaydın faturanın mecburî münderecatından say-

yasada veya taraflar arasında ön görülmüşse sözleşmede belirtilen bir oranda temerrüt faizi ödemekle yükümlüdür. **Hal böyle olunca mahkemece takip konusu alacağı yürütülecek temerrüt faizinin takip tarihinde kesilmesi isabetli değildir.** İcra takibi sırasında ana alacağı ödeme tarihine kadar temerrüt faizi yürütülmesi gerekir.

Yerel Mahkeme kararı anlatılan değişik gerekçe ile usule ve yasaya aykırı bulunduğundan bozulmalıdır.

SONUÇ : Davacı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında ve yukarıda gösterilen nedenlerden dolayı HUMK.nun 429. maddesi gereğince BOZULMASINA, istek halinde temyiz peşin harcının geri verilmesine, 14.4.1999 gününde oyçokluğu ile karar verildi.

KARŞI OY YAZISI

Davacı alacaklı; ilamsız icra takip talebi ile 1.8.1995 günlü 795072 nolu faturada belirtilen; 374.418.150 TL. asıl alacak, takip tarihine kadar aylık % 15 vade farkı 140.406.800 TL. toplamı 514.824.950 TL. alacağının takip tarihinden itibaren aylık % 15 faizi, masraf ve ücreti vekalet ile birlikte tahsilini talep etmiştir.

Davalı borçlu vekili, 3.10.1995 tarihli itiraz dilekçesinde, sadece vade farkı ve takipten sonra istenen faiz oranına itiraz etmiştir.

Davacı vekili 6.2.1996 tarihli dava dilekçesi ile borçlunun, takip tarihine kadar işlemiş faturada yazılı aylık % 15 vade farkı tutarı 140.406.800 TL. ile takipten sonra istenilen aylık % 15 vade farkına yaptığı kısmi itirazın iptali ile % 40 inkar tazminatının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir.

Dosya içeriğinden davalının vade farkını içeren faturaya TTK. nun 23/2. madde de belirtilen sürede itiraz etmediği anlaşılmaktadır.

Mahkemece, davacının isteği faiz olarak nitelendirilip son ödeme tarihi ile takip tarihi arasında geçen gün için 48.647.366 TL. faiz hesap edilip, % 40 inkar tazminatı ile hüküm altına alınmıştır.

Hüküm taraf vekillerince temyiz edilmiştir.

Yüksek 11. HD.si, 19.1.1998 gün ve 1997/9411-1998/78 sayılı ilamı ile; davalı taraf vekilinin temyiz itirazlarını reddetmiş, faturaya itiraz edilmediği için % 15 vade farkı isteğinin ödeme tarihine kadar sürdürülmesi gerektiği nedenleri ile davacının temyiz itirazını kabul ederek hükmü davacı yararına bozmuştur.

Mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

Direnme kararı davacı vekilince temyiz edilmekle dava Hukuk Genel Kurulunca incelenmiş ve davacının alacağı BK. nun 101. maddesine göre bir para borcu olarak kabul edilip borç ödeninceye kadar temerrüt faizinin devam ettirilmesi gerektiği nedeni ile direnme kararı bozulmuştur. Yüce Kurulun çoğunlukla aldığı bozma kararına aşağıdaki nedenlerle katılmıyoruz.

mayıp, yine de süresinde itiraz edilmedi diye geçerli kabul etmek ağır bir netice olduğu kanaatindedir.

Diğer taraftan Yargıtay 15 HD. si ise vade farkını fatura yer alması olağan hususlardan saymamakta ve ayrı bir anlaşma olmadığı sürece vade farkına ilişkin olarak TK.m.23/II hükmündeki karinenin uygulama alanı bulamayacağı görüşündedir²⁵. Bize göre de vade farkı fatura için mecburî bir unsur olmadığı gibi olağan da değildir ve arada bir sözleşme yoksa faturaya yazılması ve faturaya itiraz edilmemesi hakkı talebe yeterli olmadığı gibi,

Davacı alacaklı, ilamsız icra takip taleplerinde ve dava dilekçesinde davalı tarafın süresinde itiraz etmediği faturada yazılı son ödeme tarihinden sonra ve takip tarihine kadar oluşan aylık % 15 vade farkı ve bu alacağı ile birlikte asıl alacak toplamına da takip tarihinden sonra yine aylık % 15 faiz istemiştir.

Davacı ve davalının yargılama aşamalarında vade farkı ile faizi eş anlamlı kullandıkları gözlenmekte ise de, davanın hukuki niteliğini tayin ve tespit, HUMK. nun 76. maddesine göre taraflara değil mahkemelere aittir. **Nitekim yüce kurul yukarıdaki bozma ilamında vade farkının faiz olarak nitelendirilemeyeceğini de kabul etmiştir.**

Kanımızca, davacı isteğinin takip tarihine kadar vade farkı, takip tarihinden sonra da faiz olduğunda duraksama yoktur.

O halde, bu iki tanımdan vade farkının ne olduğunu açıklamak gerekmektedir.

Vade farkının ne olduğu yönünde yasalarımızda bir açıklama yoktur. Ticari hayatta uygulanan biçimi ve Dairemiz ile 11. Hukuk Dairesinin istikrar bulan kararlarında vade farkı; "Borçluya, malın bedelinin geç ödenmesi imkanına karşılık belirli bir vadeden sonra mal bedeline yüklenen ilave ..." olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre vade farkı temerrüt faizi de değildir. Şimdi vade farkının hukuki niteliğini biraz daha açıklığa kavuşturalım. Kural olarak vade farkının istenebilmesi için taraflar arasında yazılı bir sözleşme veya teamül oluşması gereklidir. Ancak vade farkını içeren faturaya TTK. m. 20/2. hükmü gereği süresinde itiraz edilmemiş olması halinde de vade farkı istenebilir. Vade farkı ödenmeden mal bedelinin tahsili vade farkından vazgeçildiği anlamına gelmez ve BK. nun 113. maddesinin tatbikini de gerektirmez. Temerrüt ihtarı, icra takibi ve davanın açılması, davalıyı muaccel bir borç yönünden mütemerrit duruma düşüreğinden artık vade farkının yürütülemeyeceği ve asıl alacak sayılan bu meblağ için 3095 Sayılı Yasa 2/3. maddesi uyarınca faiz, istenebileceği kuşkusuzdur. Böylece BK. nun 104/son maddesi hükmü de bu halde uygulanmaz.

Yukarıda açıklanan maddi ve yasal olgular karşısında davacının isteği hukuki niteliği itibarıyla bir vade farkı olup faturada gösterilen son ödeme tarihinden itibaren takip (temerrüt) tarihine kadar mal bedeline % 15 vade farkı hesap edilip, asıl alacak miktarı saptandıktan sonra, takip tarihinden itibaren 3095 Sayılı Yasanın 2/3. maddesi hükmüne göre faize hükmetmek suretiyle davanın oluşacak sonuç çerçevesinde kabulü gerekirken, davacı isteğinin faiz olarak kabulü ile eski hükümde direnilmesi usul ve yasaya aykırı olup, yerel mahkeme kararının bu nedenlerle bozulması gerekir.

Yüce kurulun bozma gerekçelerine yukarıda açıklanan nedenlerle katılmıyoruz." [HGK. Esas: 1999/11-207 Karar: 1999/000215 Tarih:

karşı tarafça kabul edildiği ve aksini ispat yükü altına soktuğu anlamına gelmez. Açık faturaya benzer böyle bir örf ve adet de henüz yoktur. Ancak taraflar arasında ayrı bir anlaşma varsa talep edilebilir. Aksi takdirde fatura esas borç ilişkisinin (akdin) şartlarını değiştiremeyeceğinden TK.m.23 hükmündeki karine temel borç ilişkisine dayanmayan bir husus için geçerli olamaz. Bu bakımdan söz konusu Yargıtay 15. HD. nin kararlarının varlığı sonuç TK.m.23/II hükmünün hem lafzına hem de ruhuna uygun düşmektedir.

14.04.1999 (Corpus Arşiv No: HG-693 (C) 2000, Corpus, CD-Medya)]

¹⁸ Faiz konusunda geniş bilgi için bkz. **EREN**, Fikret : Borçlar Hukuku, Genel Hükümler c.1, Ankara 1991, s.162 vd.; **DOMANİÇ**, Hayri; Ticaret Hukukunun Genel Esasları, İstanbul 1988, s.40 vd., s.303 vd., **UÇAR**, s.108 vd.

¹⁹ ".... Davacı TEK, ödenmeyen ceryan bedeli ile ilgili olarak hem temerrüt niteliğindeki gecikme zammını hem de temerrüt faizini istemiş ise de, her ikisinin birlikte istenmesi mümkün değildir. Davacı ancak gecikme zammını isteyebileceğinden, mahkemece, faturalardaki son ödeme tarihlerine göre sözleşme hükümleri ile faturalardaki gecikme zammı oranları dikkate alınarak icra takip tarihine kadar geçen süre için işlemiş gecikme zammı oranları dikkate alınarak icra takip tarihine kadar geçen süre için işlemiş gecikme zammı miktarı hesaplanıp hüküm altına alınması gerekirken, bu istemin reddi doğru değildir [11.HD. 20.6.1991 gün, 991/4602 E., 1991/ 4216 K. (**ERİŞ**, s.252)].

²⁰ "..... TK.'nun 87. maddesi anlamında yazılı bir cari hesap sözleşmesi bulunmadıkça vade farkına faiz uygulanması TK. 8/2 maddesine aykırılık teşkil eder [11. HD. 6.3.1986 gün, E. 986/762, K. 1986/1212 **ŞİRİN**, s.55)].

²¹ ".... Taraflar arasında vade farkı uygulanacağına dair yazılı bir anlaşma yoktur. Ancak davacı tarafından, davalıya kesilen faturaların arkasında kaşe ile basılan yazıda, vade farkının uygulanacağı yazılıdır. Her ne kadar fatura arkasındaki kayıt, faturanın mecburî münderecatından sayılmaz ise de, davalı bu kayda itiraz ettiğini kanıtlamadığına göre vade farkından sorumlu olmalıdır [11.HD. 25.4.1986 gün,1986 / 2016E, 1986 / 2477K (**UÇAR**, s.56)].

²² "..... Taraflar arasında açılan davadan dolayı Ankara Asliye 3.ticaret Mahkemesince verilen 18.12.1997 tarih ve 639-562 sayılı hükmün temyizden tetkiki davacı vekili tarafından istenmiş ve temyiz dilekçesinin süresi içinde verildiği anlaşılmış olmakla dosyadaki kağıtlar okundu gereği konuşulup düşünüldü:

Davacı vekili,davalının müvekkilinden aldığı mal bedellerini süresinde ödemesinden doğan vade farkını ödemekten kaçındığını ve aleyhine açılan takipte vade farkından kaynaklanan borcuna itiraz ettiğini ileri sürerek,borçlunun itirazının 406.078.000.TL.için iptalini talep ve dava etmiştir.

Davalı vekili, faturada yer alan vade farkına itiraz edilmesinin bu hususu kesinleştirmeyeceği,vade farkı kayıtlarının fatura münderecatına dahil olmadığı taraflar arasında vade farkı uygulanmasına ilişkin sözleşme veya teamül bulunmadığını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkemece toplanan deliller ve yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucuna göre, taraflar arasında vade farkı uygulanacağına dair bir sözleşme olmadığı gerekçesiyle davanın reddine ve davalı lehine 162.931.200 TL. tazminatın hükmedilmesine karar verilmiştir.

Taraflar arasında vade farkına ilişkin yazılı bir sözleşme bulunduğu takdirde faturaya vade farkının yazılması halinde esasında faturaya böyle bir kaydın yazılmasının olağan olup olmadığının tartışılmasına da gerek yoktur. Ancak yazılı sözleşmenin bulunmadığı hallerde ise sadece faturaya böyle bir kaydın konması nedeniyle ispat yükü de yer değiştirmez. Faturayı tanzim edenin böyle bir kaydın dayanağı olan sözleşmeyi ayrıca ispat etmesi gerektiği kanaatindeyiz. Dolayısıyla TK.m.23/ II hükmündeki karine vade farkı konusunda sadece faturada bulunan vade farkı kaydıyla uygulama alanı bulmaz. TK.m22 hükmünün öngördüğü faiz de sadece tacirin verdiği

Kararı, davacı vekili temyiz etmiştir.

Dosyada bulunan ve davacı tarafından düzenlenen vade farkı faturasının altına matbu olarak yazılmış "iş bu fatura...gün içinde nakden ödenmediği takdirde fatura tarihinden itibaren aylık %...gecikme masrafı KDV ile birlikte fatura edilecektir" meşruatı olduğu görülmüştür.

Faturaların altında yer alan ve gecikme halinde vade farkı veya faiz alınacağına dair kayıtlar fatura muhteviyatından olmamakla beraber, böyle bir kaydı içeren faturanın karşı tarafa tebliğ halinde, bu kayda itiraz edilmezse taraflar arasında bu hususta anlaşma oluştuğunun kabulü gerekmektedir.

Mahkemece dava konusu takipteki alacak aslına yönelik bir çekişme olmadığı gözetilerek, asıl alacağın dayanağı olan ve davalıya tebliğ edilmesi gereken faturaların davalı kayıtlarından araştırılması, bu faturaların davalıya tebliğ edildiğinin ispatlanmaması veya faturalarda yukarıda sözü edilen türde bir kayıt olmaması veya faturalarda yukarıda sözü edilen türde bir kayıt olmaması halinde şimdiki gibi davanın reddine karar verilmesi, aksi takdirde ise yukarıda açıklanan esaslar dairesinde inceleme ve değerlendirme yapılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisi yerinde görülmediğinden kararın bu nedenle davacı yararına bozulması gerekmiştir" (11. HD., 14.9.1998, E. 1998 /4095, K.1998 / 5507, BATİDER, Aralık 1998, c. XIX, sa. 4, s.279 – 280)

²³ UÇAR, s.55.

²⁴ İMREGÜN, Oğuz: Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri, Bursa 1994, s.54, dipnot 15.

²⁵ "Fatura, sözleşmenin ifa safhasıyla ilgili olduğu için, TTK 23/II.ye göre itiraz olunmamak suretiyle kabul edildiği varsayılan fatura içeriği de ancak sözleşmenin ifasıyla ilgili olarak faturada yer alması olağan sayılan hususlara - satılan malın veya yapılan işin adedi, türü, bedeli, ücreti gibi - ilişkin olabilir. Faturaya itiraz edilmemesi, faturada yer almakla birlikte taraflar arasındaki sözleşmede düzenlenmemiş bir hususa ilişkin fatura kaydının da kabul edildiği anlamına gelmez. Somut olayda taraflar arasında "vade farkı" uygulanacağına dair bir anlaşma yapılmamasına rağmen, faturaların alt kısmına matbu şekilde "15 gün içinde ödenmeyen faturalara % 15-20 vade farkı uygulanır" ibaresinin yazılması halinde TTK 23/II. maddesindeki karine uygulama alanı bulamaz. Fatura altındaki böyle bir kayıt faturanın zorunlu içeriğine dahil olmayıp bu yolda fiili bir uygulamanın varlığı da iddia ve ispat edilebilmiş değildir. o halde, mahkemece icra takibine dayanak yapılan 11 adet fatura bedelinden, takip tarihinden önce yapıldığı ihtilafsız olan ödeme tutarı mahsup edilmek ve takip tarihinden önce 27.7.1997 tarihli ihtarname ile oluşan temerrüt durumu da

avanslar ve yaptığı masraflar için ödeme gününden itibaren talep edebileceği kanuni faiz olduğundan faiz şartının (veya vade farkının) faturaya yazılmasının olağan olduğu sonucu çıkmaz.

SONUÇ

Sonuç itibariyle TK.m.23/II hükmündeki karine, vade farkı konusunda, sadece faturada bulunan vade farkı kaydıyla uygulama alanı bulmaz. TK.m.22 hükmünün öngördüğü faiz de sadece tacirin verdiği avanslar ve yaptığı masraflar için ödeme gününden itibaren talep edebileceği kanuni faiz olduğundan, faiz şartının (veya vade farkının) faturaya yazılmasının olağan olduğu sonucunun çıkmayacağı ve Yüksek mahkemenin 11 ve 15. HD. nin bu konudaki görüş farklılığının içtihadı birleştirme yoluyla giderilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

gözetilerek reeskont faizi uygulanmak suretiyle sonucu gidilmesi gerekirken faturalara vade farkı uygulanacağı kabul edilerek düzenlenen bilirkişi raporu esas alınmak suretiyle yazılı şekilde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir.” (15.HD. 15.11.1999 gün, 1999/4192 E, 1999/4070 K, Yargıtay Kararları Dergisi, c.26, sa.4, Nisan 2000, s.574,575);

“ Mahkemece ayrıca takip tarihinden aylık % 9 faize hükmedilmiş olup, bunun dayanağı olarak faturadaki vade farkına ilişkin kayıt gösterilmiş ise de, taraflar arasında ödemede gecikme halinde vade farkı ödeneceğine ilişkin bir sözleşme olmadığı gibi, fatura da itiraza uğramıştır. Bu nedenle davacı takip tarihinden sonraki dönem için aylık % 9 faiz talep edemez. Ancak 3095 Sayılı yasanın 2/3 maddesi uyarınca T.C. Merkez Bankasının kısa vadeli kredilere uygulanan reeskont faiz oranına göre temerrüt faizi isteyebilir. Mahkemece bu yönün de göz ardı edilmesi doğru değildir” (15.HD. 3.12.1997 gün, 1997 / 4406 E., 1997 / 5191 K.).

“Davacı ve karşı davalı yüklenici şirket davalının ödemelerini zamanında yapmaması nedeniyle 367.236.158 TL. vade farkı talep etmiştir. Bununla ilgili düzenlenen faturalara itiraz edilmemiş olsa bile bu durum sadece faturanın münderecatının kesinleşmesi sonucunu doğurur, yoksa vade farkının ödenmesini zorunlu hale getirmez. Vade farkı istenebilmesi için ya taraflar arasındaki sözleşmede bu konuda bir hüküm bulunmalı veya böyle bir durum olmakla birlikte geç ödeme halinde vade farkı ödenmesine ilişkin bir sözleşme bulunmamakla birlikte, geç ödemelerde vade farkı uygulanıp uygulanmadığı konusunda aralarında bir teamül oluşup oluşmadığı incelenmemiştir. Mahkemece bu doğrultuda bir inceleme yapılmalı ve gerekirse bilirkişilerden ek rapor alınarak sonucuna göre vade farkı istemi bakımından bir karar verilmesi gerekirken bu hususta eksik inceleme ile karar verilmiş olması da doğru görülmemiş ve bozmayı gerektirmiştir” (15. HD. 2.6.1997 gün, 1997 / 1761 E., 1997 / 2886 K.).